



پو هنر و سلام
پو هنر شریعت و قانون
بروگرام ماستری فقه و قانون



جمهوری اسلامی ایران
وزارت تحصیلات عالی
بنیاد امور علم

احکام خون از نظر فقه اسلامی

(رساله ماستری)

محصل: برهان الدین البرهانی

استاد رهنمای: پو هنر وزیر محمد "سعیدی"

سال: ۱۴۰۰ هجری - ۲۰۲۱ میلادی



پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون



امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

احکام خون از نظر فقه اسلامی

(رساله ماستری)

محصل: برهان الدین "برهانی"
استاد رهنما: پوهاند وزیر محمد "سعیدی"

سال: 1402 هـ. ش - 1445 هـ. ق

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ



پوهنگون سلام



پوهنگی شرعیات و قانون

دیپارتمان فقه و قانون

بورد ماستری

تصدیق نامه

محترم پیرهان الدین ولد عبدالغیاث ID: SH-MSF-99-688 محصل دوره هشتم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: احکام خون از نظر فقه اسلامی به روز یکشنبه تاریخ ۱۳/۱۲/۱۴۰۲ هجری موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیأت تحکیم مستحق ۸۶ (مره به عدد) حسناد دشمن (مره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهاتیم.

اعضای هیأت تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور محمد یونس ابراهیمی	عضو هیأت	
۲	سر محقق سید حبیب شاکر	عضو هیأت	
۳	استاد وزیر محمد سعیدی	استاد رهنما و رئیس جلسه	

معاون علمی

امر بورد ماستری

خلاصه بحث

در این بحث پیرامون مسائل خون، انتقال و اهمیت خون تحت عنوان: (احکام خون از نظر فقه اسلامی) بر مبنای فقه اسلامی، آیات و احادیث با ذکر آرای فقهاء و استدلال ایشان سپس رای راجح در ارتباط موضوع مورد استفاده قرار گرفته شده است.

این بحث شامل مقدمه چهار فصل و خاتمه و فهرستهای آیات قران کریم و احادیث نبوی و مصادر و مراجع می باشد که خلاصه آن قرا ذیل است.

در مقدمه اهمیت و اسباب اختیار موضوع و همچنان سوالات تحقیق، روش تحقیق، پیشنه تحقیق و پلان تحقیق ذکر گردیده است.

در فصل اول تمهید که شامل معنای خون در لغت و اصطلاح و محصولهای خون از نظر طبی و روایات و سورخ رکها و سیاه رکها و همچنان از اهمیت خون بحث صورت گرفته است. فصل دوم این رساله در باره مالیت خون و تعریف مال و مالکیت خون و نظر علماء و قواعد مال حلال شناسی و همچنان در باره احکام خون از لحاظ پاکی و نجاست و نیز علت نجاست خون مسفوح از نظر طب و نیز از احکام مترتبه در عبادت اختلاف مذاهب در باره خون همراه با قول راجح بحث صورت گرفته است.

فصل سوم این رساله در باره راهای بدست آوردن خون است که شامل بانک خون، تعریف بانک، نظر علماء در باره تاسیس بانک خون و اهداء خون، تعریف هبه و همچنان خرید و فروش خون اختلاف علماء همای قول راجح بحث صورت گرفته است.

فصل چهارم این رساله در باره انتقال خون بحث صورت گرفته است که شامل انتقال خون الوده به خود، عمدى و غیر عمدى و انتقال عمدى خون آلوده به دیگری و همچنان انتقال غیر عمدى به دیگری و قتلهای ناشی از زرق خون آلوده که شامل کدام نوع قتل است و هر کدام این بحث ها شامل استدلال از آیات و روات همراه با اقوال امامان و قول راجح بحث صورت گرفته است.

فهرست مطالب

عناوین

صفحات

Error! Bookmark not defined.....	اهداء:.....
Error! Bookmark not defined.....	سپاسگزاری
Error! Bookmark not defined.....	پیشگفتار
Error! Bookmark not defined.....	خلاصه بحث
Error! Bookmark not defined.....	مقدمة.....
Error! Bookmark not defined.....	فصل اول: تمہید
Error! Bookmark not defined.....	مبحث اول: تعریف خون.....
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب اول: خون در لغت.....
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب دوم: خون در اصطلاح:.....
Error! Bookmark not defined.....	مبحث دوم: محصول های خون و اهمیت آن.....
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب اول: خون و محصول های خونی از دیدگاه طبی defined.
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب دوم: مفهوم خون در قرآن.....
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب سوم: اهمیت خون.....
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب چهارم: دستگاه تنظیم خون.....
Error! Bookmark not defined.....	فصل دوم: حل و حرمت خون.....
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب اول: حکم خوردن خون.....
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب دوم: اثر خون در عبادت
Error! Bookmark not defined.....	مبحث اول: حیثیت مالی خون
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب اول: مالیت خون
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب دوم: مالکیت در خون
Error! Bookmark not defined.....	مبحث دوم: حکم پاکی و ناپاکی خون.....
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب اول: حکم خوردن خون.....
Error! Bookmark not defined.....	مطلوب دوم: اثر خون در عبادت
Error! Bookmark not defined.....	فصل سوم: راه های بدست آوردن خون
Error! Bookmark not defined.....	مبحث اول: بانک خون:.....
Error! Bookmark not defined.....	مبحث دوم: اهداء خون:.....
Error! Bookmark not defined.....	فصل چهارم: احکام انتقال خون آلوده
Error! Bookmark not defined.....	مبحث اول: انتقال خون آلوده به خود

Error! Bookmark مطلب اول: حکم تکلیفی انتقال خون آلوده به خود **not defined.**

Error! Bookmark مطلب دوم: حکم وضعی زرق خون آلوده به خود **not defined.**

Error! Bookmark not defined. مبحث دوم

انتقال عمدی خون آلوده به دیگری

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: حکم تکلیفی انتقال عمدی خون آلوده به دیگری **not defined.**

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: حکم وضعی عمدی زرق خون آلوده به دیگری **not defined.**

Error! Bookmark not defined. مبحث سوم

انتقال غیر عمدی خون آلوده به دیگری

Error! Bookmark not defined. مطلب اول: حکم تکلیفی غیر عمدی خون آلوده به دیگری **not defined.**

Error! Bookmark not defined. مطلب دوم: حکم وضعی غیر عمدی خون آلوده به دیگری **not defined.**

4..... خاتمه (نتیجه گیری)

6..... پیشنهادات

Error! Bookmark not defined. فهرست آیات قرآن کریم

Error! Bookmark not defined. فهرست احادیث نبوی صلی الله علیه وسلم

7..... فهرست منابع

خاتمه (نتیجه کیری)

خون مایع سرخ رنگی است که در تمام رگ ها جریان دارد و بدن از آن تغذیه می شود، طعمش اندکی سور و دارای بوی مخصوص و مرکب از گلوبول های سرخ و سفید و پلاسما است مقدار آن در حیوانات پستاندار یک سیزدهم وزن بدن آنها است.

- 1- خون انسان دارای ارزش و قابل خرید و هبه است در موقعهای ضرورت، اما نمی توان آن را مال یا در ردیف سایر اموال و کالا قرار داد این امر باعث زیر پای شدن کرامت انسانی است.
- 2- خون انسان را یکی از عضو مهم انسان می شمارد فروختن آن را غیر مشروع می دانند، دین اسلام حرمت خون انسان را بزرگ ترین محترمات می دانند.
- 3- خلاصه اینکه انسان حق تصرف در اعضای بدن خود را ندارد که در آن مثل اموال تصرف کند.
- 4- اهدای خون نتها جائز است بلکه یکی از مقاصد شریعت اسلام است. فقهاء حکم بر انقاد مسلم نموده است به هر سختی که باشد، یکی از مقاصد شرع مصالح عباد است.
- 5- هبه اعضای که برای خود شخص باعث هلاکتش نشود، برای شخص محتاج جایز است، خون نیز یکی از اعضای انسان به شمار می رود این نیز بنابه شروط جایز است.
- 6- خون آلوده به خون گفته می شود که به علت دارا بودن بعض از مواد، در صورت انتقال به بدن فرد سالم، میتواند او را بیمار کند یا به خطر مواجه سازد.
- 7- اگر انتقال خون آلوده به ویروس ایدز و امثال آن (ویروس های که از نظر طب قطعاً کشنده است) که اطباء منتظر استقبال مرگ چنین مريضان را دارد، عمدتاً به نیت از هاق روح خویش تزریق کند، در این صورت قطعاً خود کشی محسوب می شود.
- 8- انتقال خون آلوده به دیگری؛ حکم این عمل هر چند که با رضایت مجنی علیه باشد حرمت است، زیرا جان او را در معرض خطر جدی قرار داده است و مشمول ادله حرمت اضرار به دیگری یا حرمت قتل میگردد.
- 9- اگر انسانی فهم و درایت و تجربه پزشکی نداشته باشد و بیماری را مداوا و معالجه کند، و این مداوا و معالجه او موجب رساندن آسیبی به بیمارگردد، بدرستی او مسئول این جنایت خود می باشد و ضامن است.
- 10- همچنان مجازات تعزیری به دلیلی در معرض خطر قرار دادن فرد به طور عمدى اعمال می شود.

11- اما اگر محنی علیه براثر بیماری ای که از ویروس توسط انتقال خون آلوده پدید آمده است بمیرد، بیگمان، در صورت نارضایتی مجنی علیه از فعل انجام گرفته، در وهله اول در مذهب جمهورباید جانی قصاص شود، زیرا شرط قصاص نفس در اینجا وجود دارد، در مذهب احناف دیت لازم است.

پیشنهادات

بعد از اختتام بحث ذیلا چنین پیشنهاد مینمایم:

- 1- به وزارت محترم صحت عامه پیشنهاد مینمایم که در قسمت انتقال خونهای آلوده و یا خونهای مجھول و غیر صحی، به تمام اطبای کشور اعم از اطبای رسمی در شفاهانها و هم از اطبای که شخصی کار میکند ابلاغ نموده و از انتقال خونهای غیر تست شده و خونهای آلوده جلوگیری نماید.
- 2- پیشنهادم برای مرکزهای تست خون و بانکهای خون اینست که در باره تست خونها دقیق نماید.
- 3- پیشنهادم به تمام هم وطنانم اینست که در قسمت اهداء خون برای مریضان کتابهی نکنند بهترین کمک، هم دردی و احسان است.
- 4- و همچنان پشناهدم از امارت اسلامی افغانستان اینست که همه مرکزهای صحی را تحت مراقبت داشته و همچنان اطبای که در مسلک خویش تخصص ندارد جلوگیر نماید.

فهرست منابع

القرآن الكريم.

1. البخاري، محمد بن إسماعيل أبو عبدالله الجعفي، (1422 هـ)، *الجامع المسند الصحيح المختصر من أمور رسول الله صلى الله عليه وسلم وسننه وأيامه = صحيح البخاري*، المحقق: محمد زهير بن ناصر الناصر. الطبعة: الأولى، الناشر: دار طوق النجاة .
2. السجستاني، أبو داود سليمان بن الأشعث بن إسحاق بن بشير بن شداد بن عمرو الأزدي، (1430 هـ - 2009 م)، *سنن أبي داود*، المحقق: شعيب الأرنؤوط - محمد كامل قره بلي، الطبعة: الأولى، الناشر: دار الرسالة العالمية.
3. النيسابوري، أبو عبد الله الحكم محمد بن عبد الله بن محمد بن حمدویه بن نعیم بن الحكم الضبي الطهمانی المعروف بابن البيع، (1411 - 1990 م)، *المستدرک على الصحيحین*، تحقيق: مصطفی عبد القادر عطا، الطبعة: الأولى، الناشر: دار الكتب العلمية - بيروت.
4. الترمذی، محمد بن عیسی بن سورة بن موسی بن الصحاک، أبو عیسی، (1395 هـ - 1975 م)، *سنن الترمذی*، تحقيق وتعليق: أحمد محمد شاکر (ج 1، 2)، ومحمد فؤاد عبد الباقي (ج 3)، وإبراهیم عطوة عوض المدرس في الأزهر الشريف (ج 4، 5)، الطبعة: الثانية، الناشر: شركة مکتبة ومطبعة مصطفی البابی الحلبی - مصر.
5. الزحیلی، وہبة بن مصطفی، (1418 هـ)، *التفسیر المنیر فی العقیدة والشريعة والمنهج*، الطبعة : الثانية، الناشر : دار الفكر المعاصر - دمشق.
6. الدمشقی، إسماعیل بن عمر بن کثیر، (1414 هـ/1994 م)، *تفسیر القرآن العظیم*، المحقق: محمود حسن، الطبعة: الطبعة الجديدة ، الناشر: دار الفكر.
7. الكاسانی الحنفی، علاء الدين، أبو بکر بن مسعود، (1406 هـ - 1986 م)، *بدائع الصنائع فی ترتیب الشرائع*، الطبعة: الثانية، الناشر: دار الكتب العلمية.
8. الأصبھی المدنی، مالک بن انس بن مالک بن عامر، (1412 هـ)، *موطأ الإمام مالک*، المحقق: بشار عواد معروف - محمود خلیل، سنة النشر: ، الناشر: مؤسسة الرسالة.
9. الزُّحَیلی، وہبة بن مصطفی، *الفیقہ الاسلامی وادله*، الطبعة: الرّابعة المنقحة المعدلة بالنسبة لما سبقها (وهي الطبعة الثانية عشرة لما تقدمها من طبعات مصورة)، الناشر: دار الفكر - سوریة - دمشق.
10. الموسوعة الفقهیة الكويتیة، صادر عن: وزارة الأوقاف والشئون الإسلامية - الكويت، الطبعة: (من 1404 - 1427 هـ).

11. الحنفي، أبو المعالي بر هان الدين محمود بن أحمد بن عبد العزيز بن عمر بن مازة البخاري، (4424هـ - 2004م)، *المحيط البرهاني في الفقه النعماني فقه الإمام أبي حنيفة رضي الله عنه*، المحقق: عبد الكريم سامي الجندي، الناشر: دار الكتب العلمية، بيروت - لبنان.
12. الشيباني، أبو عبد الله محمد بن الحسن بن فرقد، (1433هـ - 2012م)، *الأصل*، تحقيق ودراسة: الدكتور محمد بوينوكالن، الطبعة: الأولى، الناشر: دار ابن حزم، بيروت - لبنان.
13. السرخسي، شمس الدين أبو بكر محمد بن أبي سهل شمس الأئمة، (1421هـ 2000م)، المبسوط للسرخسي، دراسة وتحقيق: خليل محي الدين الميس، الطبعة الأولى، الناشر: دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع، بيروت، لبنان.
14. القاري، علي بن (سلطان) محمد، أبو الحسن نور الدين الملا الهروي، (1422هـ - 2002م)، مرقة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح، الطبعة: الأولى، الناشر: دار الفكر، بيروت - لبنان.
15. العينى، أبو محمد محمود بن أحمد بن موسى بن أحمد بن حسين الغيتابي الحنفى بدر الدين، (ب ت)، عمدة القاري شرح صحيح البخاري، (ب ط)، الناشر: دار إحياء التراث العربي - بيروت.
16. البلخي، لجنة علماء برئاسة نظام الدين، (1310هـ)، *الفتاوى الهندية*، الطبعة: الثانية، الناشر: دار الفكر.
17. الحنفي، ابن عابدين، محمد أمين بن عمر بن عبد العزيز عابدين الدمشقي، (1412هـ - 1992م)، رد المحتار على الدر المختار، الطبعة: الثانية، الناشر: دار الفكر-بيروت.
18. الشوكاني، محمد بن علي بن محمد بن عبد الله اليماني، (1414هـ)، *فتح القدير*، الطبعة: الأولى، الناشر: دار ابن كثير، دار الكلم الطيب - دمشق، بيروت.
19. الرويفعى، محمد بن مكرم بن على، أبو الفضل، جمال الدين ابن منظور الانصارى الإفريقي، (1414هـ)، *لسان العرب*، الطبعة: الثالثة، الناشر: دار صادر - بيروت.
20. الفيروزآبادى، مجد الدين أبو طاهر محمد بن يعقوب، (1426هـ - 2005م)، *القاموس المحيط*، تحقيق: مكتب تحقيق التراث في مؤسسة الرسالة، الطبعة: الثامنة، الناشر: مؤسسة الرسالة للطباعة والنشر والتوزيع، بيروت - لبنان.
21. دهخدا، على اكبر، برنامه نویسان، مسعود داداشی و منو چهرداداشی.
22. رحمانی، خالد سیف الله (ب،ت). مسایل فقهی معاصر. ج، 1. ترجمه: غلام محمد یحیی، حلیم. ناشر: مکتبه فاروقیه، عقب قصه خوانی بازار، محله جنگی پشاور.
23. روحانی، کمال. (1389هـش). احکام و فتاویٰ پژوهشی معاصر. چاپ: دوم. ناشر: انتشارات آراس.

24. محمود طهماز، عبدالحميد (1394 هـ ق)، فقه الحنفي في ثوبه الجديد. ج: 4. ناشر: المكتبة الحقانية، كنسى رود، كويته.
25. الشاذلي، حسن علي، (ب ت)، الجنائيات في الفقه الإسلامي دراسة مقارنة بين الفقه الإسلامي والقانون الطبيعة: الثانية، الناشر: دار الكتاب الجامعي.
26. الحفناوي، منصور محمد منصور، (1406 هـ - 1986 م)، الشبهات وأثرها في العقوبة الجنائية في الفقه الإسلامي مقارنا بالقانون، الطبعة: الأولى، الناشر: مطبعة الأمانة
27. عودة، عبد القادر، (ب ت)، التشريع الجنائي الإسلامي مقارناً بالقانون الوضعي، (ب ط)، الناشر: دار الكاتب العربي، بيروت.
28. الجريسي، خالد بن عبدالرحمن، (1435 هـ)، الفتوى الشرعية في المسائل العصرية من فتاوى علماء البلد الحرام، الطبعة: 18، الناشر: الرياض.
29. البغوي، محبي السنة، أبو محمد الحسين بن مسعود بن محمد بن الفراء الشافعي، (1403 هـ - 1983 م)، شرح السنة، تحقيق: شعيب الأرنؤوط - محمد زهير الشاويش، الطبعة: الثانية، الناشر: المكتب الإسلامي - دمشق، بيروت.
30. الشنقيطي محمد بن محمد المختار (1415 هـ - 1994 م)، أحكام الجراحة الطبية والآثار المترتبة عليها، الطبعة: الثانية، الناشر: مكتبة الصحابة، جدة.
31. الدُّبَيَّانِ، أبو عمر الدُّبَيَّانِ بن محمد، (1432 هـ)، المعاملات الماليَّةُ أصالةً وَمُعاصرَةً، تقديم: مجموعة من المشايخ الشيخ: د. عبد الله بن عبد المُحْسِن التُّرْكِيُّ الشَّيْخ: د. صالح بن عبد الله بن حميد الشَّيْخ: محمد بن ناصر العَبُودِيُّ الشَّيْخ: صالح بن عبد العزِيز آل الشَّيْخ، الطبعة: الثانية، الناشر: مكتبة الملك فهد الوطنية، الرياض - المملكة العربية السعودية.
32. اللاحم، عبد الكريم بن محمد، (1432 هـ - 2011 م)، المطلع على دقائق زاد المستقنع «فقه الجنائيات والحدود»، الطبعة: الأولى، الناشر: دار كنوز إشبيليا للنشر والتوزيع، الرياض - المملكة العربية السعودية.
33. الظاهري، أبو محمد علي بن أحمد بن سعيد بن حزم الأندلسي القرطبي (ب ت)، مراتب الإجماع في العبادات والمعاملات والاعتقادات، الناشر: دار الكتب العلمية - بيروت.
34. النووي، أبو زكريا محبي الدين يحيى بن شرف (ب ت)، المجموع شرح المذهب مع تكميلة السبكي والمطيع، (طبعه كاملة معها تكميلة السبكي والمطيعي)، الناشر: دار الفكر.

35. الحنبلی، حمد بن ناصر بن عثمان بن معمر النجدي التميمي(1398هـ)، مجموعة الرسائل والمسائل والفتاوی، الطبعة الأولى، الناشر: دار ثقیف للنشر والتأليف، الطائف.
36. الطبری، محمد بن جریر بن کثیر بن غالب الامی، أبو جعفر، (1422 هـ - 2001 م)، جامع البيان عن تأویل القرآن الطبری، تحقيق: الدكتور عبد الله بن عبد المحسن التركي، الطبعة: الأولى، الناشر: دار هجر للطباعة والنشر والتوزيع والإعلان
37. الشنقطی محمد بن محمد المختار(1415 هـ - 1994 م)، أحكام الجراحة الطبية والآثار المترتبة عليها، الطبعة: الثانية، الناشر: مكتبة الصحابة، جدة
38. السجستاني، أبو داود سليمان بن الأشعث بن إسحاق بن بشير بن شداد بن عمرو، (1430 هـ - 2009 م)، سنن أبي داود، المحقق: شعیب الأرنؤوط - محمد كامل قره بالي، الطبعة: الأولى، الناشر: دار الرسالة العالمية.
39. مجلة الأحكام العدلية، لجنة مكونة من عدة علماء وفقهاء في الخلافة العثمانية، المحقق: نجيب هواوي، (ب ط)، الناشر: نور محمد، كارخانه تجارت کتب، آرام باغ، کراتشی.
40. النيسابوري، مسلم بن الحاج أبو الحسن القشيري، (ب ت)، المسند الصحيح المختصر بنقل العدل عن العدل إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم، المحقق: محمد فؤاد عبد الباقي، (ب ط)، الناشر: دار إحياء التراث العربي - بيروت.
41. الطبراني، أبو القاسم سليمان بن أحمد، (1983 م)، المعجم الكبير، المحقق: حمدي بن عبد المجيد السلفي، الطبعة: الثانية، الناشر: دار إحياء التراث العربي.
42. القزوینی، ابن ماجة أبو عبد الله محمد بن يزید وماجة اسم أبيه يزید، (1430 هـ - 2009 م)، سنن ابن ماجه، المحقق: شعیب الأرنؤوط - عادل مرشد - محمد كامل قره بالي - عبد اللطیف حرز الله، الطبعة: الأولى، الناشر: دار الرسالة العالمية.
43. الجوهری، أبو نصر إسماعیل بن حماد، الفارابی، (1407 هـ - 1987 م)، الصاحح تاج اللغة وصحاح العربية، تحقيق: أحمد عبد الغفور عطار، الطبعة: الرابعة، الناشر: دار العلم للملايين - بيروت.
44. مجمع اللغة العربية بالقاهرة، (مصطفی إبراهیم / الزیات أحمد / عبد القادر حامد / النجار محمد)، (ب ت)، المعجم الوسيط، (ب ط)، الناشر: دار الدعوة.
45. المطرزی، ناصر بن عبد السيد أبي المکارم ابن على، أبو الفتح، برهان الدين الخوارزمی، (ب ت)، المغرب، (ب ط)، الناشر: دار الكتاب العربي.

46. البستانی، فؤاد افراهم، (1906م)، فرنگ ابجدى = المنجد الأبجدي، [قاموس عربي /فارسي]،
المترجم: رضا مهیار، الناشر: الإسلامية – تهران.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشتہ
و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af